

**MAŁY PRZEWODNIK PO
METODOLOGII
ĆWICZEŃ PRAWA
FRANCUSKIEGO
DLA STUDENTÓW
ZAGRANICZNYCH**

GUIDES MÉTHODOLOGIQUES

ÉDITIONS HENRI CAPITANT

Mały przewodnik po metodologii ćwiczeń prawa francuskiego dla studentów zagranicznych

Mały przewodnik po metodologii ćwiczeń prawa francuskiego dla studentów zagranicznych

Mały przewodnik po metodologii ćwiczeń prawa francuskiego dla studentów zagranicznych

*Przewodnik został napisany przez Claire Séjean-Chazal – Profesor prawa prywatnego i Sekretarz Generalną Stowarzyszenia Henri Capitant.
Przetłumaczony na język polski przez Aleksandrę Olbryk z Sekcji polskiej Stowarzyszenia Henri Capitant.*

SPIS TREŚCI

Spis treści	5
WPROWADZENIE	7
PORADY OGÓLNE	9
ESEJ "DISSERTATION"	17
KOMENTARZ DO TEKSTU "COMMENTAIRE DE TEXTE"	23
OMÓWIENIE WYROKU (WYKONYWANE PRZED KOMENTARZEM DO WYROKU SĄDU) "FICHE DE JURISPRUDENCE" (PREALABLE AU COMMENTAIRE DE DECISION DE JUSTICE)	27
KOMENTARZ DO WYROKU SĄDU "COMMENTAIRE DE DECISION DE JUSTICE"	33
KAZUS "CAS PRATIQUE"	41
DODATEK: DODATKOWE PORADY STUDENTÓW, KTÓRZY UKOŃCZYLI FRANCUSKI WYDZIAŁ PRAWA	51
WSKAZÓWKI BIBLIOGRAFICZNE	55
SKRÓTY W GŁÓWNYCH CZASOPISMACH PRAWNICZYCH	55

Mały przewodnik po metodologii ćwiczeń prawa francuskiego dla studentów zagranicznych

WPROWADZENIE

Studenci zagraniczni przyjeżdżający na studia do Francji często wspominają o trudnościach, jakie napotykają w konfrontacji z metodologią prawa francuskiego. Metodologia ta jest na ogół wyjaśniana w poradnikach przeznaczonych dla studentów pierwszego roku i jest (może nazbyt szybko) uznawana za przyswojoną. Nigdy więcej nie zostaje traktowana jako przedmiot sam w sobie, a jedynie ogólnie przywoływana przy okazji korekty zadanych prac. Co więcej, zagraniczni studenci głowią się nad narzucaną przez francuskich prawników dwuczęściową strukturą wypowiedzi, którą obcokrajowcy przyswajają często z trudem i frustrującym niepowodzeniem.

Jeśli rozpoznajesz siebie w jednym z tych doświadczeń lub jeśli chcesz kontynuować studia prawnicze we Francji, tych kilkanaście stron ma na celu przeprowadzenie Cię przez naukę metodologii *à la française*.

W trakcie studiów prawniczych na francuskim uniwersytecie studenci stykają się z różnymi rodzajami zadań, zarówno podczas zajęć ćwiczeniowych, jak i podchodząc do egzaminów. Opanowanie reguł ich tworzenia jest konieczne, ponieważ ten, kto nie przestrzega ściśle zasad metodologicznych, nie będzie mógł otrzymać pozytywnej oceny. Skrupulatne przestrzeganie zasad metodologicznych to pierwszy klucz do sukcesu na francuskiej uczelni. Główne rodzaje prac pisemnych to:

- esej;
- komentarz do tekstu lub przepisu;
- opis wyroku (wykonywany przed komentarzem do orzeczenia sądu);
- komentarz do orzeczenia sądu;
- kazus.

Wyżej wymienione prace pisemne nawiązują do różnych celów procesu nauczania studenta: rozpoznawanie zasadniczego problemu prawnego, porządkowanie wiedzy wokół przekrojowego tematu, określanie zakresu orzeczenia, znajdowanie rozwiązania problemu prawnego przedstawionego w kazusie... oraz, w każdym przypadku, umiejętność zadawania właściwych pytań, co ma dowodzić, że prawo nie jest nauką ścisłą.

Oczekiwania dotyczące poszczególnych prac pisemnych zostaną szczegółowo opisane w osobnych kartach metodycznych.

Istnieją jednak pewne obowiązkowe etapy, konieczne przy tworzeniu jakiegokolwiek pracy pisemnej, które zostaną jako pierwsze wyjaśnione w rozdziale dotyczącym porad ogólnych.

PORADY OGÓLNE

Przed wszystkim należy zaznaczyć, że wszystkie zawody prawnicze wymagają dobrej znajomości języka francuskiego i umiejętności poprawnego pisania. Zdolności te są doceniane u przyszłych prawników już na etapie studiów. Wysoki poziom francuskiej ortografii i umiejętność wyrażania myśli są więc fundamentalne. Na niektórych arkuszach egzaminacyjnych umieszczone są specjalne pola, które pozwalają egzaminatorom zidentyfikować studentów niebędących Francuzami: jeśli je zobaczysz, to nie wahaj się zaznaczyć!

To, co piszesz, musi być wykonane w sposób schludny, ponieważ Twoja praca pisemna jest jedynym "obrazem" Ciebie, który widzi egzaminator. W tym celu należy zadbać o czytelność i jednolitość pisma. Unikaj przekreśleń, gwiazdek oraz innych odsyłaczy: często odzwierciedlają one problemy konstrukcyjne w Twoim rozumowaniu i niepotrzebnie komplikują lekturę egzaminatorowi. Poświęć czas na uporządkowanie swojego tekstu w brudnopisie i pozbadź się komputerowego nawyku rozwijania jednego wątku w ramach drugiego (funkcja "wytnij i wklej" nie istnieje w trakcie rozwiązywania arkusza egzaminacyjnego).

Wstęp

Wstęp do każdej pracy pisemnej powinien zaczynać się od zdania wprowadzającego, zwanego „haczykiem” lub zdaniem atakującym (fr. *phrase d'« accroche »*, *phrase d'« attaque »*), mającego za zadanie zaangażować czytelnika i utrzymać jego uwagę. Pozwala też od pierwszego zdania pokazać egzaminatorowi, że zrozumiałeś zadany temat. Możesz użyć cytatu; opisać rozwój prawa, technologii, zmiany społeczne itp.; posłużyć się przykładem aktualnego wydarzenia (głośny medialnie proces, reforma itp.). Z drugiej strony ważne jest, aby unikać banalnych stwierdzeń (np.: "Od niepamiętnych czasów...", "Powszechnie wiadomo, że...", "Ten temat przeszedł niezwykłą ewolucję...").

Dalszą częścią wstępu powinna być *prezentacja tematu* (wstępne zdefiniowanie pojęć tematu w przypadku eseju; przedstawienie artykułu lub komentowanego orzeczenia w przypadku komentarza...).

Następnie należy przedstawić *kontekst* tematu. W tym celu warto umiejscowić go zarówno w czasie (historia, rozwój prawodawstwa itp.), jak i w przestrzeni (prawo porównawcze, wpływy europejskie lub wspólnotowe).

Elementy te prowadzą do przedstawienia *celu* tematu: co jest jego przedmiotem? Jakie jest jego znaczenie?

Wreszcie wstęp musi zakończyć się *przedstawieniem planu pracy*, (co do zasady dwuczłściowego), poprzez wyraźne wymienienie części (I) i (II). Odpowiednim sposobem przedstawienia planu pracy jest rozpoczęcie od jednego lub dwóch zdań wyjaśniających dwie główne myśli, a następnie wyprowadzenie z nich zapowiedzi planu przez stosowanie dokładnie tych słów, które zostaną użyte w tytułach (I) i (II). Na tym etapie nie bój się powtórek, które są najlepszym narzędziem każdego pedagoga!

Treść pracy pisemnej

Treść pracy pisemnej powinna opierać się na **wyraźnym planie**. Po przedstawieniu planu pracy, na końcu wstępu należy powtórzyć tytuł pierwszej części rozwinięcia. Następnie każda część będzie rozpoczynać się zapowiedzią podczęści, które zamieszczone zostaną po niej (**A** i **B**) w jednym lub w dwóch zdaniach wprowadzających czytelnika w temat. Ten fragment jest nazywany po francusku *chapeau* – nagłówek.

Konieczne jest wyraźne zaznaczenie tej struktury pracy pisemnej, jako jej „kręgosłupa”, nawet jeśli stanowi to zaskoczenie dla nieprzyzwyczajonego studenta z zagranicy. Jest to jednak nawyk francuskiego prawnika. Otwórz dowolne czasopismo prawnicze, a zobaczysz, że prawie wszystkie artykuły lub komentarze są właśnie w taki sposób skonstruowane: z wyraźnym planem, tak

jak uczono w ławach uniwersyteckich. Pozwala to czytelnikowi na szybki przegląd myśli rozwijanych przez autora przed przystąpieniem do pogłębionej lektury.

To samo dotyczy wymogu skonstruowania planu, najczęściej w formie dwóch części i dwóch podczęści (fr. *forme binaire*). Konstrukcje składające się z więcej niż dwóch części są w prawie francuskim rzadkością, choć trudno znaleźć uzasadnienie tej zasady. Niekiedy przywołuje się dychotomię, która jest nieodłącznie związana z pojęciami prawniczymi (koncepcja-reżim, zasada-wyjątek, osoba-rzecz, ruchomość-nieruchomość itp.) lub potrzebę jasności i prostoty, sprowadzalność wszelkiej możliwej dyskusji do binarnej prezentacji itp. Na konstrukcję dwudzielną należy patrzeć, bardziej niż na zasadę uzasadnioną merytorycznie, jako na zwyczaj zakorzeniony we francuskich obyczajach prawnych, do którego dobrze jest się przyzwyczaić, choćby po to, by przyuczyć umysł do jasności, syntezy i dydaktyki. W rzeczywistości tym, co jest niemożliwe według metodologii francuskiej, jest przeprowadzanie rozumowania "punkt po punkcie". Wręcz przeciwnie, wymagane jest zaproponowanie refleksji skonstruowanej według głównych myśli, które zawierają w sobie pomniejszych elementy konieczne do analizy całości tematu. Zatem dopuszcza się (o ile prowadzący wyraźnie nie nakaże inaczej) opracowanie planu składającego się z trzech części. Z drugiej strony nieuzasadnione jest stosowanie większej ich liczby: cztery często redukowane są do dwóch, a podział struktury planu na pięć (lub więcej) części nie spełniałby już wymogu budowania rozumowania wokół dwóch wiodących myśli.

Z wyżej wymienionych powodów obrany plan powinien być jak najbardziej przejrzysty: już samo jego przeczytanie powinno pozwolić egzaminatorowi na sprawdzenie, czy student nie zbacza z tematu i czy w poprawny sposób przeprowadza rozumowanie, zachowując jednocześnie logiczną i dynamiczną strukturę wypowiedzi.

Zastanawiasz się jak **napisać swój plan**? Oto kilka wskazówek.

Tytuły poszczególnych części muszą spełniać kilka wymogów:

- Powinny być krótkie. Wystarczy jedna linijka.
- Nie powinny zawierać czasowników odmienionych. Zamiast tego możesz użyć francuskich imiesłówów przyszłych i przeszłych (polskich rzeczowników odczasownikowych), takich jak: *aggravant*, *facilité*, *améliorer*... Na przykład, zamiast „Reżim odpowiedzialności ewoluował” napisz: „Ewolucja reżimu odpowiedzialności”.
- Powinny wyrażać myśl właściwą wyłącznie dla obranego tematu i nie powinny być możliwe do wykorzystania w pracy dotyczącej innego obszaru. Zadaż więc sobie pytanie, czy Twój tytuł można by zastosować do jakiegokolwiek innego tematu pracy: jeśli odpowiedź brzmi „tak”, to ten tytuł nie jest wystarczająco konkretny.

Każdy nagłówek powinien wyrażać jedną i tylko jedną myśl. Tytuły podrozdziałów powinny doprecyzowywać ogólny problem zawarty w tytule, znajdującym się powyżej. Tym sposobem A i B stają się rozwinięciem myśli wyrażonej w I lub II. Tak skonstruowany plan pozwala, aby czytelnik mógł podążać za Twoim rozumowaniem czytając tylko konspekt.

W treści pracy wykorzystuj przejścia (fr. *transitions*) z jednego podrozdziału do drugiego, powołując się na logikę swojego wywodu. Jest to ważny zabieg metodologiczny, potrzebny do tego, aby Twoje rozumowanie było zrozumiałe.

Na koniec upewnij się, że nie ma dysproporcji pomiędzy poszczególnymi częściami. Jeśli o to nie zadbasz, to w Twoim planie mogą pojawić się poważne problemy konstrukcyjne.

Zakończenie

Zakończenie nie jest na ogół konieczne w przypadku prac prawniczych. Nie wyklucza to jednak dokonania bardzo krótkiego podsumowania dwóch głównych myśli, na których został oparty plan, zaproponowania dodatkowej refleksji na szerszy temat lub znalezienia końcowego zdania, które jest echem

pierwszego, co tworzy efekt "pętli" i może w elegancki sposób zasygnalizować, że Twoje rozumowanie stanowi spójną całość.

Następujących rzeczy należy bezwzględnie unikać:

- powtarzania tego, co zostało wcześniej przedstawione w pracy;
- zbyt późnego zajęcia się istotą tematu, kiedy z opóźnieniem zdałeś sobie sprawę, że zapomniałeś o czymś zasadniczym w treści pracy (lepiej liczyć na roztargnienie sprawdzającego – co jest mało prawdopodobne – niż samemu podpowiadać, że zapomniałeś o zawarciu w rozwinięciu istotnego wątku...).

Przykładowa struktura pracy:

<p>[Fin de l'introduction]. La définition de la responsabilité fondée sur la faute, parce qu'elle est large, est de nature à entraîner une responsabilité générale et abstraite. Mais en réalité, on observe que le domaine de la responsabilité pour faute est aujourd'hui concurrencé par les régimes spéciaux. Nous verrons d'abord que le domaine de la responsabilité pour faute continue d'avoir une vocation générale (I), mais qu'en pratique, son application est aujourd'hui concurrencée (II).</p> <p><u>I Une vocation générale</u></p> <p>L'hégémonie traditionnelle de la faute était telle que non seulement elle constituait le fait générateur principal de responsabilité (A), mais qu'elle a également servi de fondement aux faits générateurs (B).</p> <p>A- La faute : un fait générateur de principe</p> <p>[Contenu du A] Transition</p> <p>B- La faute : un fondement pour les faits générateurs spéciaux</p> <p>[Contenu du B] Transition</p>	<p>[Koniec wstępu]. Définition de la responsabilité sur la base de la faute, en tenant compte de son large champ d'application, provoque l'établissement d'un régime de responsabilité de caractère général et abstrait. En réalité, nous constatons que le champ d'application de la responsabilité pour faute est aujourd'hui concurrencé par d'autres régimes. Nous verrons d'abord que le champ d'application de la responsabilité pour faute continue d'être général (I), mais qu'en pratique, son utilisation est aujourd'hui concurrencée (II).</p> <p><u>I Zastosowanie ogólne</u></p> <p>Zgodnie z tradycyjną dominacją winy jako postawy odpowiedzialności, stanowi ona nie tylko fakt, z którym ustawa wiąże powstanie obowiązku odszkodowawczego (A), ale jest także podstawą powstania innych faktów, z którymi ustawa wiąże powstanie obowiązku odszkodowawczego (B).</p> <p>A- Wina: zasadniczy fakt, z którym ustawowo powiązane jest powstanie obowiązku odszkodowawczego</p> <p>[treść A] Przejsście</p> <p>B- Wina: podstawa powstania innych faktów, z którymi ustawowo powiązane jest powstanie obowiązku odszkodowawczego</p> <p>[treść B] Przejsście</p> <p><u>II Stosowanie będące przedmiotem sporu</u></p>
--	--

II Une application concurrencée

La responsabilité pour faute n'a plus de vocation de principe aujourd'hui, dans les faits, pour deux raisons. Non seulement, le domaine de la faute lui-même a diminué, au profit d'une conception plus objective de la responsabilité, mais les réglementations véritablement spéciales ont proliféré en droit de la responsabilité. Nous envisagerons donc d'abord le développement de responsabilités objectives (A) puis la diversification des responsabilités spéciales (B).

A- Le développement de responsabilités objectives

[Contenu du A]
Transition

B- La diversification des responsabilités spéciales

[Contenu du B]

Stosowanie reżimu odpowiedzialności na zasadzie winy nie jest dziś regułą z dwóch powodów. Nie tylko zmniejszył się zakres obejmowany przez zasadę winy na rzecz bardziej obiektywnej koncepcji odpowiedzialności, ale w prawie odpowiedzialności cywilnej powstały liczne szczególne zasady. Rozważymy zatem najpierw rozwój odpowiedzialności obiektywnej (na zasadzie ryzyka) (A), a następnie szczególne zasady odpowiedzialności (B).

A- Rozwój odpowiedzialności obiektywnej

[treść A]
Przejdźcie

B- Szczególne zasady odpowiedzialności

[treść B]

Mały przewodnik po metodologii ćwiczeń prawa francuskiego dla studentów zagranicznych

ESEJ "DISSERTATION"

Esej jest pracą pisemną, w której student ma za zadanie przedstawić solidną, uporządkowaną i w miarę możliwości krytyczną refleksję na dany temat. Pozwala egzaminatorowi ocenić wiedzę studenta, jego umiejętności rozumiałego przedstawiania myśli i zdolność argumentacji.

Kluczem do sukcesu w pisaniu eseju jest umiejętność określenia pytania wynikającego z tematu i udzielenie trafnej odpowiedzi na nie. Esej zakłada zatem zgromadzenie przez studenta wiedzy (wykłady, ćwiczenia, lektura własna) na dany temat. Nigdy jednak nie chodzi o relacjonowanie treści zajęć, bo to nie oznaczałoby przedstawienia wiedzy. Treść zajęć musi być nie tylko znana studentowi, ale przede wszystkim przez niego rozumiana. Dobry esej to taki, w którym egzaminator wyczuwa, że student zadał sobie trud myślenia.

Przygotowanie eseju odbywa się w kilku etapach.

Faza przygotowawcza:

Etap 1: Zrozumienie tematu

Temat jest często krótki, składa się z jednego zdania i najwyżej dwóch linijek, w których znajduje się wszystko, co jest istotne. Tematu nigdy nie należy tracić z oczu, powinien on być obecny w każdym momencie pisania eseju.

Zrozumienie znaczenia tematu rozpoczyna się od zrozumienia każdego słowa w nim zawartego. Wszystkie pojęcia powinny być dokładnie przestudiowane. Zacznij od zapoznania się z definicjami. Każdy termin wykorzystany w temacie ma swoje znaczenie, w tym znaczenie prawne, które jest inne niż potoczne. Przydatne będzie zatem korzystanie zarówno ze słownika języka francuskiego, jak i ze słownika terminów prawnych. Wskazane jest również przestudiowanie antonimów oraz synonimów.

Następnie przeanalizuj *ogólne sformułowanie tematu*, zadając sobie pytania:

- Czy została użyta liczba mnoga czy pojedyncza?

- Jakiego spójnika użyto: i, lub...?

Na przykład: w temacie takim jak „Sędzia ORAZ umowa” nigdy nie należy badać jednego, a potem drugiego; celem tematu jest właśnie zestawienie tych dwóch pojęć i dostrzeżenie relacji między nimi, porównanie ich.

- Jakie jest znaczenie czasownika użytego w pytaniu?

Na przykład: „Czy możemy zaradzić...?” lub „Czy powinniśmy zaradzić...?” nie będą oznaczać tego samego. Dotyczy to również „czy możemy wzmocnić...” lub „jakie są sposoby na wzmocnienie...” itp.

Gdy już to wyjaśnisz, możesz zrobić krok w tył i zapytać siebie o tytuł jako taki. Co można już powiedzieć o jego znaczeniu, zwłaszcza w świetle aktualnych zdarzeń? Jakie trudności udało Ci się zidentyfikować?

Etap 2: Zebranie i posortowanie wiedzy

Ten etap wymaga perfekcyjnego opanowania materii wykładowej jak również treści zajęć ćwiczeniowych. Z tej perspektywy uczenie się tytułów poszczególnych części wykładu oraz ich zasadniczego rozwinięcia może okazać się bardzo przydatne. Nie należy jednak wpadać w klasyczną pułapkę przekopiuowania informacji. Esej nie jest ćwiczeniem polegającym na odtwórczej relacji, ale na wykorzystaniu wiedzy. Wiedza zdobyta podczas zajęć ma służyć jedynie jako podstawa osobistej refleksji studenta, ma stanowić jej wzbogacenie. Pamiętaj, że jesteś proszony o przeprowadzenie refleksji przekrojowej: musisz pokazać swoją wiedzę, odwołując się do różnych momentów wykładu, a czasem także do kilku różnych tematów. Żeby rozumować metodycznie, staraj się myśleć w sposób uporządkowany – temat po temacie. W brudnopisie zrób szybkie podsumowanie kluczowych pojęć, które zidentyfikowałeś jako istotne dla tematu.

Teraz musisz posortować wszystkie zebrane informacje a zatem precyzyjnie zawęzić temat oraz określić kluczowe zagadnienia i myśli przewodnie, które powinny znaleźć się w eseju. Wypisz w swoim brudnopisie przykłady, które są związane z zagadnieniami i które posłużą do zilustrowania Twojego punktu widzenia (dobrze, jeśli będą związane z aktualnymi wydarzeniami).

To właśnie praca, polegająca na łączeniu ze sobą różnego rodzaju wiedzy, pozwoli Ci we właściwy sposób zidentyfikować problematykę.

Etap 3: Określenie problemu i opracowanie planu

Jest to niewątpliwie najbardziej skomplikowany i czasochłonny etap (co będzie dotyczyło również komentarza do tekstu oraz komentarza do wyroku).

Wymaga to ogromnej koncentracji. Problematyka to serce eseju – pytanie, na które student stara się udzielić trafnej odpowiedzi, wychodząc od treści zadanego tematu. Bazując na podjętej problematyce, należy sporządzić logiczny i dobrze skonstruowany plan, który w sposób jasny i rozbudowany odpowiada na postawione na początku pytanie. Plan jest syntetycznym wyrazem odpowiedzi, jakich udzielasz na pytania, które zrodziły się podczas analizy tematu. Żeby znaleźć upragniony kształt eseju, nie należy zaczynać od szukania konstrukcji planu. Należy zacząć od poszukiwania odpowiedzi na pytania postawione w temacie; po uzyskaniu tych odpowiedzi, plan musi z nich logicznie wynikać.

Nie ma czegoś takiego jak standardowy plan: z jednej strony dlatego, że każdy temat jest inny i każde podejście jest równie właściwe, a z drugiej strony dlatego, że punkt widzenia na dany temat może być różny. Niemniej jednak nie należy się wahać przed stosowaniem bardzo klasycznych planów, które niekiedy są najbardziej klarownym i bezpiecznym wyborem. Dotyczy to takich podziałów jak: warunki/skutki; pojęcie/ustrój; przyczyny/skutki; przed/po; powstawanie/wykonanie; dlaczego/jak; natura/ustrój prawny;

przyptyw/odptyw; wzrost/spadek; zasady/ograniczenia; prawo pozytywne/projekty reform itp.

W przypadku wykorzystania takiego planu należy jednak zachować ostrożność w kilku względach. Po pierwsze, postaraj się ukryć prostą konstrukcję planu za tytułami, które używają określeń związanych z tematem. Po drugie, aby zachować prostotę typowego planu, zwanego łódką (fr. *bateau*), musisz zrekompensować ją bardzo silną argumentacją w rozwinięciu.

Jednakże, jeśli to możliwe, opracuj tzw. plan pomysłu, czyli taki, który pokazuje założenia, które zamierzasz realizować i będzie specyficzny dla danego tematu.

Wreszcie wystrzegaj się planów fałszywie sugerowanych przez zadany temat, takich jak „zalety i wady”, które nieuchronnie prowadzą do powtórzeń.

Plan ten powinien być w widoczny sposób zaznaczony. Oznacza to, że tytuły nadane każdej części (I, II) i każdej podczęści (A, B) muszą pojawić się wyraźnie w Twojej pracy pisemnej.

Faza redakcyjna:

Etap 4: Pisanie

Jest to najtrudniejsza część zadania, wymagająca umiejętności wyrażania myśli oraz doskonałego opanowania ortografii, składni i gramatyki języka francuskiego.

Po pierwsze, **wstęp**. Musi wyznaczać granice tematu i go zdefiniować. Powinien być skonstruowany na wzór lejka: przechodzić od najbardziej ogólnych do najbardziej szczegółowych zagadnień.

Zaczyna się od zdania wyprowadzającego, związanego z tematem (cytat z doktryny, wydarzenie aktualne bądź historyczne) lub zdania, które określa temat w sposób ogólny.

Następnie konieczne jest wyjaśnienie tematu, zaczynające się od definicji pojęć. Jeśli istnieje różnica między znaczeniem potocznym a prawnym, zacznij od wyjaśnienia definicji w języku potocznym (bardziej ogólna), a następnie przejdź do definicji prawnej (szczegółowa), a nawet do definicji specyficznej dla danej gałęzi prawa (na przykład *droit de suite* ma inne znaczenie w prawie papierów wartościowych niż w prawie własności intelektualnej). Nie wahaj się przywoływać etymologii terminów, jeśli ją znasz.

Następnie należy określić ramy tematu: co obejmuje, a czego nie. Wyjaśnij, dlaczego pewne zagadnienia zostaną wyłączone z Twoich rozważań. Każde wykluczenie jest co do zasady dozwolone, o ile jest prawnie uzasadnione i należycie wyjaśnione przez studenta.

We wstępie następuje wyjaśnienie kontekstu i celu podjęcia tematu. Jak jest on usytuowany w przestrzeni (prawo porównawcze) i w czasie: czy jest aktualnie przedmiotem rozważań? We wstępie można podkreślić historyczne lub współczesne przejawy zainteresowania tematem. Jakie jest jego znaczenie? Jakie debaty toczą się wokół niego?

Następnym krokiem powinno być sformułowanie problematyki, na ogół w postaci pytania. Problematyka to centralne pytanie postawione w obszarze zadanego tematu, na które będziesz próbował odpowiedzieć, pisząc esej; jest to główny motyw pracy. Bez dobrze zarysowanej problematyki esej jest często tylko zreferowaniem treści wykładu, a więc nie stanowi poprawnej realizacji zadania. Problematyka może być również w tym miejscu zwięźle wyjaśniona.

Wstęp zwieńczony jest formalną zapowiedzią planu (np.: „Należy więc najpierw przeanalizować [tytuł pierwszej części] (I), zanim przyjrzymy się [tytuł drugiej

części] (II)”). Wszystkie te elementy sprawiają, że wstęp jest dość obszernym fragmentem: prawie tak długim, jak poszczególne części.

W przypadku **rozwinięcia eseju**, nie ma szczególnych wytycznych i możesz odwołać się do ogólnych porad. Poniżej znajdziesz jednak kilka wskazówek.

Po pierwsze, aby mieć pewność, że formułujesz własny argument, a nie odtwarzasz treść wykładu, nie wahaj się regularnie używać trybu pytającego i udzielać odpowiedzi. Wymusza to dynamikę wypowiedzi i argumentacji, a jednocześnie przełamuje monotonię tekstu z perspektywy egzaminatora. Stosuj łączniki logiczne, np.: w rzeczywistości; w konsekwencji; odwrotnie; wtedy; z powodu; wbrew... (fr. *en effet; par conséquent; à l'inverse; alors; à cause de; contrairement à*).

Następnie, aby podnieść wartość swojego tekstu, nie wahaj się wykorzystywać przykładów. W zasadzie każda refleksja teoretyczna powinna być podparta konkretnym przykładem. Wystarczy jeden, nie więcej, bo inaczej esej stałby się katalogiem. Wybierz najbardziej efektowny, najśmieszniejszy, najbardziej aktualny lub po prostu taki, który znasz najlepiej... Pamiętaj jednak, że każdy przykład musi służyć wzmocnieniu wcześniej podanej myśli.

Na koniec koniecznie trzeba zwrócić uwagę na styl eseju. Zbyt długie zdania tracą swój sens. Słownictwo prawnicze zawsze powinno być używane poprawnie.

I wreszcie, jeśli chodzi o **konkluzję**, to podobnie jak wszystkie zadania prawnicze, nie jest ona obowiązkowa, pozostaje fakultatywna, ponieważ na koniec II B przyjmuje się, że praca nad tekstem została zakończona.

KOMENTARZ DO TEKSTU "COMMENTAIRE DE TEXTE"

Komentarz do tekstu jest stosowany również w innych dziedzinach niż prawo. Bywa jednak, że jest on wykorzystywany w nauce prawa i może wtedy dotyczyć fragmentu tekstu doktrynalnego, fragmentu ustawy lub artykułu kodeksu. Jest to ćwiczenie, w którym student ma za zadanie przeanalizować i wyjaśnić znaczenie dosłowne i prawne tekstu, wykorzystując swoją wiedzę z wykładu oraz ćwiczeń.

Kluczem do sukcesu jest to, aby zawsze zaczynać od komentowanego tekstu i podczas pisania wielokrotnie do niego wracać, gdyż celem jest objaśnienie jego treści. Uważaj na to, aby nie zacząć pisać eseju zamiast komentarza oraz nie parafrazować tekstu źródłowego. Żeby uniknąć tych pułapek, warto przede wszystkim pamiętać, że komentarz polega na dodawaniu do tekstu nowych elementów tak, aby pozwoliły one wyjaśnić poruszone zagadnienia. Tak więc praca, która po prostu powtarza tekst (zazwyczaj w mało trafny sposób) lub parafrazuje go (co sprowadza się do powiedzenia tego samego, co autor tekstu, ale w znacznie mniej trafny sposób), nie będzie dobrze oceniona. Podobnie praca, która jedynie odtwarza elementy wykładu w odniesieniu do podejmowanego przez tekst tematu, nie spełnia wymogów egzaminacyjnych, gdyż zbyt przypomina konstrukcję eseju.

Metoda stworzenia komentarza tekstu zamyka się w pięciu etapach.

Faza przygotowawcza:

Etap 1: Usytuowanie tekstu, umieszczenie go w jego kontekście

Musisz zacząć od zebrania wszystkich informacji, które są dostępne na temat komentowanego tekstu.

Jaki jest jego kontekst historyczny? Kto jest jego autorem? Jeśli to możliwe, przeanalizuj fragmenty biografii autora i określ jego miejsce w stosunku do współczesnego mu nurtu (był reformatorem czy klasykiem? podzielał idee swojej epoki? Wyrzucił ją czy pozostawał w tyle?). Skąd pochodzi tekst? Czy to fragment kodeksu? Jeśli tak, to z której jego części? Przeanalizuj miejsce analizowanego tekstu w systematyce aktu prawnego oraz w odniesieniu do artykułów poprzedzających go i następujących po nim ... Czy jest to fragment tekstu doktrynalnego? Artykuł prasowy?

Etap 2: Analiza tekstu

Żeby w poprawny sposób dokonać analizy danego tekstu, konieczne jest parokrotne przeczytanie go. Zaleca się sprawdzenie kluczowych, głównych terminów w słowniku języka francuskiego oraz w słowniku terminów prawniczych, nawet jeśli na pierwszy rzut oka wydają się one znajome.

Następnie należy przeprowadzić analizę logiczną i gramatyczną tekstu. Jest jednak oczywiste, że krótki tekst nie może być analizowany w taki sam sposób, jak długi. W pierwszym przypadku liczy się każdy wyraz, więc konieczna jest analiza słowa po słowie, a każde określenie wymaga uwzględnienia w treści komentarza. W drugim przypadku musisz wskazać najbardziej znaczące słowa lub wyrażenia - te, które najlepiej oddają główny sens tekstu. Musisz też określić strukturę tekstu, zarówno techniczną, jak i intelektualną. Czy zawiera dwie, trzy lub więcej części? Czy tekst ma zadanie porównać dwie koncepcje, przedstawić perspektywę prawoporównawczą, czy dokonać szczegółowej analizy danego zagadnienia?

Etap 3: Zestawienie tekstu z prawem pozytywnym

Na tym etapie pracy należy ustalić, jaki był cel tekstu lub, jeśli tekst powstał niedawno, jakie jest jego możliwe przeznaczenie. Zadaj sobie przede wszystkim następujące pytania: Jak interpretowano ten tekst? Jakie zastosowanie znalazł w praktyce? Jak zostało to odebrane przez doktrynę? Czy opinia lub propozycja

autora wpłynęła na prawo pozytywne? Zastanów się, czy tekst jest dzisiaj aktualny? Kiedy został uchwalony bądź napisany i dlaczego? Czy stał się przedmiotem analiz doktrynalnych lub inspiracją linii orzeczniczej (czy podważa lub potwierdza linię orzeczniczą, odpowiada na nową potrzebę refleksji związanej z zasadą praworządności itp.).

Przebieg tego etapu musi się opierać na Twojej własnej wiedzy (wykłady, ćwiczenia, lektura własna itp.). Czy znasz jakieś przykłady, które ilustrują koncepcję poruszaną przez tekst źródłowy? Czy czytałeś jakieś inne teksty reprezentujące ten sam bądź odwrotny pogląd?

Analizie zawsze powinna towarzyszyć osobista refleksja (afirmująca lub krytyczna) na temat treści tekstu. Krytyczne uwagi, nawet jeśli różnią się od opinii autora lub opinii egzaminatora, są zawsze dopuszczalne, o ile są należycie uzasadnione. Nieuzasadniona krytyka jest równoznaczna z oceną wartości tekstu i bardzo obniża jakość pisanej pracy.

Etap 4: Sporządzenie zarysu komentarza i skonstruowanie planu

Podobnie jak w przypadku eseju, jest to najdłuższy i najbardziej szczegółowy etap. Wymaga od studenta umiejętności organizacji i syntezy materiału. Ważne jest, aby spróbować pogrupować i ułożyć pomysły zebrane w trzecim etapie w dwie główne osie.

Zaleca się, aby struktura referatu odpowiadała strukturze tekstu, który ma być komentowany. Uważna lektura często pozwoli na zidentyfikowanie przerwy konstrukcyjnej w tekście, którą można wykorzystać do zbudowania dwuczęściowego planu. Jeśli tekst porusza trzy odrębne kwestie, których nie da się sprowadzić do dwóch, uzasadniony będzie plan trzyczęściowy. Z kolei cztery części najczęściej zostaną zredukowane do dwóch.

Aby praca nie odbiegała zbyt od tekstu źródłowego, nie należy się wahać przed użyciem niektórych jego sformułowań w tytułach planu. Plan musi jednak

odzwierciedlać zamysł skomentowania tekstu, a nie prostą parafrazę. Tytuły części (I i II) lub podczęści (A i B) muszą więc być nie tylko fragmentami tekstu, muszą świadczyć o podjętym wysiłku refleksji i stanowić wynik osobistych przemyśleń.

Faza redakcyjna:

Etap 5: Pisanie

Ogólne wskazówki dotyczące pisania przedstawione powyżej mają zastosowanie również do tego rodzaju pracy pisemnej.

Pewne odrębności pojawiają się w strukturze **wstępu**. Należy go rozpocząć od przedstawienia informacji o tekście jako takim, następnie zaprezentować jego kontekst, posługując się materiałami zgromadzonymi w fazie przygotowawczej. Jeśli tekst jest krótki, zacytuj go; jeśli jest długi, sporządź streszczenie. Wskaż datę jego powstania, informacje o autorze, przywołaj ogólny kontekst (historyczny, jako część większej publikacji itp.), a następnie określ problematykę oraz przedstaw plan dalszych części komentarza.

Pisząc **rozwińnięcie** pracy, należy pamiętać, że komentarz do tekstu nie jest esejem. Przestrzeganie tych samych zasad formalnych (patrz: zarys eseju) nie oznacza przestrzegania tych samych zasad merytorycznych. Komentarz opiera się na tekście, dlatego ważne jest, aby cytować go regularnie, najlepiej w bardzo krótkich fragmentach. A *minima* każdy podrozdział powinien być oparty na fragmencie tekstu. Komentarz powinien mieć na celu analizę przywoływanych pojęć, określenie ich znaczenia oraz analizę ich wagi lub zasadności; innymi słowy, powinien wносить wartość dodaną do tekstu, a nie tylko go powtarzać.

Zakończenie nie jest konieczne.

OMÓWIENIE WYROKU (WYKONYWANE PRZED KOMENTARZEM DO WYROKU SĄDU)

“FICHE DE JURISPRUDENCE” (PRELABLE AU COMMENTAIRE DE DECISION DE JUSTICE)

Omówienie wyroku to praca pisemna, która pozwala na podsumowanie i pełną analizę orzeczenia prawnego. W większości przypadków będzie dotyczyć wyroków wydanych przez sądy wyższej instancji (sądy apelacyjne lub Sąd Kasacyjny), ale w przypadku wyroku pierwszej instancji metoda jest dokładnie taka sama.

Umiejętność wykonywania tego ćwiczenia należy opanować szybko, z dwóch powodów. Po pierwsze, opis wyroku musi zostać napisany dla każdego orzeczenia omawianego podczas zajęć ćwiczeniowych, nawet jeśli prowadzący nie wspomniał o tym bezpośrednio. Przede wszystkim jednak opis wyroku służy jako wstęp do komentarza orzeczenia sądowego. Dlatego nie należy zaniedbywać tego ćwiczenia.

Opis podzielony jest na sześć zasadniczych etapów odpowiadających fazom postępowania. Najczęstszą trudnością, jaką napotyka student podczas wykonywania tego ćwiczenia, jest to, aby w wyroku udało mu się zidentyfikować elementy należące do każdego z tych etapów. Jest to znacznie prostsze w przypadku wyroków wydawanych przez Sąd Kasacyjny po 2019 r. Zgodnie ze standardami redakcyjnymi wyroki zawierają sformalizowane przedstawienia poszczególnych etapów w oddzielnych paragrafach (stan faktyczny i procedura, ocena zarzutów, odpowiedź sądu itp.) W opisie wyroku poszczególne części wyroku bezwzględnie muszą być omówione w kolejności wskazanej poniżej; nie musi być to jednak zrobione w nadbyte formalny sposób, ponieważ Twój tekst musi zachować pewną lekkość.

Etap 1: Przedstawienie rozstrzygnięcia

Ten krok polega na przedstawieniu meritum rozstrzygnięcia w jednym zdaniu. Powinien on zawierać określenie sądu, który wydał orzeczenie, datę oraz ogólny przedmiot (np. „W wyroku z dnia (data), (sąd) musiał rozstrzygnąć kwestię (przedmiot)”).

Etap 2: Podsumowanie faktów

Należy przedstawić streszczenie faktów, wszystkich faktów i wyłącznie faktów. Musisz podsumować (nie kopiować) elementy stanu faktycznego, które miały wpływ na kształt wyroku. Nie ma potrzeby wyciągania wniosków z tego, co zostało powiedziane ani wymyślać zdań, które nie padły. Tekst musi być napisany w sposób zobiektywizowany, co odnosi się m.in. do kwalifikacji prawnej faktów. Nie należy więc pisać o „panu X ...” czy „pani Y ...”, ale raczej o powodzie i pozwany, sprzedawcy i kupującym, oskarżycielu i oskarżonym, lekarzu i jego pacjencie itd. W wyzbyciu się imion i nazwisk stron nie chodzi o zachowanie anonimowości, ale o wykazanie już na wstępie, że student rozumie stosunki prawne między stronami sporu.

Generalnie stan faktyczny jest rozpatrywany na początku wyroku.

Etap 3: Podsumowanie postępowania

Po streszczeniu faktów należy prześledzić w porządku chronologicznym ścieżkę prawną, jaką przebyły strony, zanim dotarły przed sąd, którego orzeczenie jest przedmiotem komentarza. W przypadku sądów wyższego szczebla należy określić, kto jest powodem, a kto pozwany oraz wskazać stronę, na korzyść której sąd orzekł. Niekiedy wymaga to dokładnego przeczytania całego wyroku. Na przykład, jeśli jest mowa o negującym (fr. *infirmitif*) wyroku apelacyjnym, oznacza to, że sędziowie apelacyjni zdecydowali w przeciwnym kierunku niż sędziowie pierwszej instancji, czyli zmienili wyrok. W tym przypadku konieczne jest przywołanie pierwszego wyroku. Jeśli wyrok apelacyjny jest potwierdzający

(fr. *confirmatif*), oznacza to, że sędziowie apelacyjni orzekli tak samo, jak sędziowie pierwszej instancji, co również należy przywołać. Jeśli nie jest to zaznaczone, nie należy w ogóle odnosić się do orzeczenia pierwszej instancji. Niewłaściwe jest wymyślanie elementów proceduralnych, które nie zostały podane w orzeczeniu.

Oczywiście, gdy chodzi o omówienie wyroku wydanego w pierwszej instancji, opisywanie tego etapu procedury jest bez znaczenia.

Etap 4: Określenie roszczeń stron oraz argumentacji

W tym miejscu przedstawia się argumentację, twierdzenia stron zawarte w omawianym wyroku. Zasadniczo, gdy chodzi o omówienie wyroku oddalającego wydanego przez Sąd Kasacyjny, należy przedstawić argumenty przytoczone na poparcie skargi kasacyjnej. Jeśli jest to wyrok kasacyjny, to tym razem konieczne będzie powtórzenie uzasadnienia zaskarżonego wyroku apelacyjnego. Należy pamiętać, że zasada ta nie będzie dotyczyć wszystkich spraw: w szczególności nie obejmuje wyroków, w których zaskarżone orzeczenie zostało uchylone w części. Jeżeli komentowane orzeczenie przywołuje zarówno zarzuty odwoławcze poniesione przez stronę, jak i uzasadnienie decyzji o uznaniu bądź nie środka odwoławczego, to przedstaw te przeciwstawne argumenty.

Etap 5: Określenie problemu prawnego

Ten etap jest najważniejszy i najtrudniejszy: to właśnie określenie problemu prawnego pokazuje, czy student zrozumiał sens wyroku. Musisz znaleźć pytanie prawne, na które musieli odpowiedzieć sędziowie w orzeczeniu, które studiujesz. Konieczne jest wtedy sformułowanie go w sposób ogólny i abstrakcyjny oraz w trybie pytającym.

Problem prawny jest wynikiem konfrontacji argumentów przedstawionych w poprzednim kroku. Nie należy wpadać w pułapkę prostego przekształcania rozwiązania przyjętego przez sąd w postać pytania. Takie postępowanie może

w niektórych sytuacjach prowadzi do błędnego zrozumienia orzeczenia (zwłaszcza w przypadku oddalenia środka odwoławczego wraz ze zmianą podstawy faktycznej).

Jest to niewątpliwie etap wymagający największej precyzji i praktyki, która pozwoli się z nim oswoić. W (późniejszej) perspektywie pisania komentarza do wyroku, znalezienie problemu prawnego jest podobne do poszukiwań problematyki eseju. Problem prawny nie powinien być ani zbyt precyzyjny (wtedy istnieje duże ryzyko parafrazowania wyroku), ani zbyt ogólnikowy (wtedy istnieje ryzyko pisania eseju). Niezbędne jest przećwiczenie poszukiwania i stawiania problemu prawnego.

Etap 6: Zaproponowanie rozwiązania

W tym miejscu wskazujesz odpowiedź udzieloną przez sąd na wskazany przez Ciebie problem prawny. Odpowiedź ta zawarta jest w sentencji orzeczenia (uchyla wyrok lub oddala apelację itd.), ale przede wszystkim w uzasadnieniu sądu. W związku z tym etap ten podzielony jest na dwie części.

Po pierwsze, należy określić rozstrzygnięcie w sensie procesowym: kasacja lub oddalenie skargi kasacyjnej w przypadku wyroków Sądu Kasacyjnego, uchylenie lub potwierdzenie w przypadku wyroków sądu apelacyjnego, uwzględnienie lub odrzucenie w przypadku wyroków pierwszej instancji.

Następnie należy określić rozwiązanie w sensie prawnym, czyli podstawę prawną rozstrzygnięcia. Oznacza to wyjaśnienie kwestii, jak sąd zinterpretował obowiązujące prawo.

Jest to również bardzo ważny etap, ponieważ właśnie na podstawie tego punktu można skutecznie skonstruować komentarz orzeczenia.

Etap 7 (opcjonalnie): Zwięzłe przedstawienie znaczenia orzeczenia

Gdy przygotowujesz opis wyroku sam w sobie (tj. niebędący częścią komentarza do wyroku), możesz go zakończyć, wskazując praktyczne i teoretyczne

zastosowanie zaprezentowanego rozstrzygnięcia. Możesz też ocenić, czy według Ciebie jest to orzeczenie przełomowe, nowa linia orzecznicza, czy wręcz przeciwnie – rozwiązanie, które jest od dawna stosowane.

Jeśli Twoim zadaniem jest napisanie komentarza, powyższe elementy również powinny znaleźć się w jego rozwinięciu.

Mały przewodnik po metodologii ćwiczeń prawa francuskiego dla studentów zagranicznych

KOMENTARZ DO WYROKU SĄDU "COMMENTAIRE DE DECISION DE JUSTICE"

Komentarz do wyroku to praca pisemna, w której student ma za zadanie zaproponować wyjaśnienie i analizę prawną orzeczenia sądowego, wykorzystując w szczególności wiedzę zaczerpniętą z wykładu i ćwiczeń. W tym sensie jest ona podobna do metodologii komentarza tekstu. W zaproponowanej poniżej metodologii podkreślona zostanie specyfika związana z faktem, że przedmiotem komentarza jest orzeczenie sądu.

Kluczem do sukcesu jest rzeczywiste wyjaśnienie komentowanego wyroku, bez przeformułowania czy cytowania wykładu dotyczącego tematu poruszonego w wyroku. Żeby to osiągnąć, należy koniecznie zadać sobie pytania dotyczące badanego orzeczenia i odpowiedzieć na nie w przygotowywanej pracy pisemnej. Nie wolno również zapominać o tym, że Twoim celem jest wyjaśnienie rozstrzygnięcia przyjętego przez sąd. Należy się więc wystrzegać komentowania (lub co gorsza parafrazowania) całego tekstu orzeczenia, krytykowania całości orzeczenia sądu lub samego uzasadnienia apelacji. Elementy te są niezbędne do wyjaśnienia rozstrzygnięcia, ale powinny być wykorzystywane jedynie w celu rozjaśnienia znaczenia poszczególnych fragmentów komentowanego wyroku. Celem niżej przedstawionych porad jest dostarczenie Ci narzędzi, które pomogą zadać właściwe pytania i tym samym wzbogacić treść Twojej pracy.

Ważne jest, aby postępować zgodnie z poniższymi krokami.

Faza przygotowawcza:

Etap 1: Przeczytanie i zrozumienie wyroku, które ma być przedmiotem komentarza

Zacznij od przeczytania wyroku w całości. Wyróżnij poszczególne części wyroku: stan faktyczny, procedurę, argumenty, problem prawny i rozstrzygnięcie. Faza

przygotowawcza, taka sama jak w przypadku omówienia wyroku, jest niezbędna dla zrozumienia komentowanego wyroku.

Analiza musi skupić się na rozstrzygnięciu przyjętym przez sąd. Należy zatem postępować tak, jak w przypadku komentarza do tekstu, przeanalizować każde słowo, w tym sentencję oraz zasadnicze motywy rozstrzygnięcia (fr. *attendu de principe*).

Etap 2: Zebranie materiałów służących do wyjaśnienia i analizy orzeczenia

Jeśli przygotowujesz pracę pisemną na zajęcia ćwiczeniowe, koniecznie uzupełniaj swoją wiedzę wykładową, czytając komentarze do wyroków w czasopismach prawniczych. Dodatkowa lektura pomoże Ci zrozumieć wyrok i znaleźć odpowiedzi na niektóre pytania, które musisz sobie zadać w toku pisania. Trudne może być dla Ciebie, jako dla studenta, samodzielne znalezienie wszystkich odpowiedzi.

Z tego powodu powstał zestaw siedmiu pytań, które są kluczowe dla przeprowadzenia analizy służącej do napisania komentarza.

-Pytanie 1: Na czym w istocie polega problem prawny? Zaczynaj od przeformułowania go i spróbuj odszyfrować, co tak naprawdę kryje się za słowami wyroku.

-Pytanie 2: Jaki jest cel wyroku? Wszystkie orzeczenia sądowe mają mniej lub bardziej wyraźnie określony cel. Może to być interes prawny lub cel wykraczający poza ramy prawa: moralny, społeczny.

-Pytanie 3: Czy orzeczenie jest zgodne z przepisem, który się stosuje? Wszystkie orzeczenia oparte są na prawie materialnym. Należy więc zadać pytanie, czy orzeczenie jest zgodne z nim. W tym kontekście można wskazać dwa kierunki analizy.

Po pierwsze, czy orzeczenie jest zgodne z literą prawa? To znaczy, czy orzeczenie respektuje prawo zgodnie z jego normalnym znaczeniem, z jego wykładnią

językową. Odpowiedź na to pytanie pozwala spojrzeć krytycznie na komentowany wyrok.

Po drugie, czy orzeczenie jest zgodne z *duchem* tekstu? Poza znaczeniem językowym, jaki jest jego sens? Za każdym zakazem, każdą nieważnością, kryje się wyższy interes, który wynika z ducha tekstu. Czy komentowane orzeczenie uwzględnia ten interes?

-Pytanie 4: Jak orzeczenie wpisuje się w nurt orzecznictwa? Czy jest to wyrok sprzeczny z wcześniejszą linią orzeczniczą? Czy jest to wyrok, który jako pierwszy rozstrzygnął tego typu sprawę? A może jest to po prostu wyrok, który odtwarza klasyczne rozwiązanie? Zawsze warto zbadać orzeczenie w odniesieniu do dotychczasowej linii. Jeśli orzeczenie prezentuje pogląd odwrotny: dlaczego zmieniła się koncepcja? Jeżeli orzeczenie podziela wcześniej ustanowioną linię: czy mimo to zawiera dodatkowe motywy lub uzasadnienia?

-Pytanie 5: Co by się stało, gdyby w orzeczeniu został zawarty odwrotny pogląd? To pytanie pozwala spojrzeć w inny sposób na orzeczenie. Często pokazuje, czy orzeczenie jest zgodne z kontekstem społecznym, czy rozmija się z nim, a nawet jest z nim całkowicie sprzeczne.

-Pytanie 6: Jakie są prawne, gospodarcze i społeczne konsekwencje orzeczenia? Często trzeba sięgnąć poza kontekst samego orzeczenia. Należy szukać argumentów odnoszących się do otaczającego świata; nie będą one stanowić podstawy rozumowania, ale je wzbogacą. Wartości naszej refleksji dodaje również umiejętność nadania orzeczeniu sensu w kontekście spraw bieżących, gospodarki lub życia społecznego.

-Pytanie 7: Jakie krytyczne uwagi można poczynić na temat orzeczenia? W tym miejscu student musi sformułować własną opinię i podjąć się analizy.

Orzeczenie należy ocenić w odniesieniu do obowiązującego prawa (należy powiązać z pytaniem 3), stwierdzając, czy jest z nim zgodne.

Następnie należy dokonać samodzielnej oceny okoliczności i tym samym odpowiedzieć na pytanie: "*czy, niezależnie od wszelkich rozważań prawnych,*

jest to dobre orzeczenie?”. Należy jednak uważać, by nie dokonywać ocen wartościujących. Odpowiedź typu: "to dobre orzeczenie", bez zaprezentowania argumentów potwierdzających to stanowisko, byłaby bezwartościowa.

Zgodnie z przyjętym zwyczajem, odpowiedzi na powyższe pytania łączą się między sobą w trzech poziomach analizy komentarza: znaczenia wartości i zakresu wyroku.

-Znaczenie wyroku: pierwszy poziom analizy obejmuje wyjaśnienie rozstrzygnięcia sądu, znaczenia słów, rozumowania sądu. Jak brzmi sentencja? Co zawiera rozstrzygnięcie? Jakiego rodzaju rozumowania używa sąd w omawianym wyroku: *a contrario, a fortiori, a pari*?

-Wartość wyroku: drugi poziom analizy polega na wyrażeniu opinii, pozytywnej lub negatywnej, o wyroku. Czy rozstrzygnięcie jest zgodne ze stanem faktycznym? Czy jest zgodne ze stanem prawnym? Na tym etapie można zadać pytanie o to, czy jest ono sprawiedliwe, moralne? Żeby ocenić wartość wyroku, należy porównać przyjęte rozstrzygnięcie z innym bądź innymi możliwymi do przewidzenia rozstrzygnięciami.

-Zakres wyroku: ostatni poziom służy określeniu wpływu orzeczenia w kontekście prawnym, czasowym i społecznym. Czy jest to wyrok, który ma znaczenie normotwórcze, czy nie? Czy jest to nowa linia orzecznicza? Zmiana dotychczasowego statusu quo? Jeśli proponowane rozstrzygnięcie jest niejasne, jakie dodatkowe ~~precyzje~~ doprecyzowania będą potrzebne w przyszłości? Czy wyrok rodzi inne pytania prawne? Jakie mogą być jego konsekwencje: prawne (w innych sprawach), gospodarcze, społeczne, praktyczne? Jakie są te konsekwencje (jeśli wyrok zapadł dawno i znamy późniejszy rozwój orzecznictwa)? Czy od tego czasu zapadł jakiś inny wyrok lub kwestia została po raz pierwszy uregulowana prawnie?

Etap 3: Sporządzenie planu

Na podstawie odpowiedzi na wszystkie powyższe pytania należy sporządzić plan, którego budowa powinna być co do zasady dwuczęściowa.

Oto kilka wskazówek, jak stworzyć spójny plan.

Po pierwsze, plan nie musi być szczególnie oryginalny. Istnieją proste i skuteczne plany, z których można korzystać, jeśli są one odpowiednie dla omawianego wyroku (pojęcie/reguła; zasada/wyjątek...). Podobnie, jeśli decyzja dotyczy dwóch odrębnych koncepcji lub dwóch pytań prawnych, plan powinien logicznie zawierać te dwa elementy. Na przykład, jeśli są dwa decydujące motywy, ważne jest, aby trzymać się planu narzucanego układem wyroku.

Po drugie, należy wziąć pod uwagę datę wydania orzeczenia. W zależności od tego, jak dawno bądź niedawno został wydany wyrok, komentarz będzie musiał uwzględnić jego miejsce w czasie. W zależności od okresu, w którym wyrok został wydany, należy zawrzeć fragment dotyczący orzecznictwa, które go poprzedziło lub powołać się na temat konsekwencji orzeczniczych jego wydania. Gdy zadanie polega na sporządzeniu komentarza do bardzo starego lub bardzo niedawnego wyroku, oznacza to, że należy przeanalizować i ten aspekt, co ma znaczenie z perspektywy egzaminatora.

Warto pamiętać, aby unikać planów, które nie będą realizować zadanego tematu. Dotyczy to następujących planów: I Sąd Apelacyjny - II Sąd Kasacyjny; I Apelacja - II Rozstrzygnięcie. Przedmiotem komentarza do wyroku jest rozstrzygnięcie sądu (najczęściej Sądu Kasacyjnego), więc połowa przygotowanego w ten sposób komentarza będzie niewłaściwa. Oczywiście argumenty przywołane w apelacji i wyrok Sądu Apelacyjnego muszą być uwzględnione w treści, ale jedynie jako dodatkowy element analizy komentowanego orzeczenia.

Jako ogólną zasadę przyjmij, że wybór tytułów musi być zasadny, tj. oddający problematykę wyroku, który komentujesz. Żeby być pewnym, że Twoje tytuły są odpowiednie, zadaj sobie pytanie, czy można byłoby je wykorzystać w komentarzu dotyczącej wyroku w innej sprawie (np. „przyszłość wyroku”;

„niewłaściwe rozstrzygnięcie Sądu Kasacyjnego” – dobrze jest krytykować, ale jeszcze lepiej jest wyjaśnić, co dokładnie się krytykuje).

Kiedy już określisz swój plan, zadaj sobie dwa pytania, aby upewnić się, że rzeczywiście odpowiada on wymaganiom sprawdzającego. Czy plan dąży do odpowiedzi na zidentyfikowany przez Ciebie problem prawny? Czy plan pozwala na przeprowadzenie trzech wymaganych poziomów analizy (znaczenie - wartość - zakres)? Jeśli odpowiedź na te dwa pytania jest twierdząca, to można przejść do fazy redakcyjnej.

Faza redakcyjna:

Etap 4: Pisanie

Wstęp, tak jak w przypadku każdej pracy teoretycznej, warto rozpocząć od zdania wprowadzającego, nie zaczynać od razu opisywania wyroku. Po zdaniu wprowadzającym wstęp opiera się na omówieniu wyroku. Powtarzasz zatem kroki przywołane wyżej. Poszczególne części omówienia wyroku nie muszą jednak być formalnie oddzielone, gdy stanowią część komentarza do wyroku. Wstęp musi być napisany w sposób wartki. Do momentu przedstawienia pytania prawnego, metoda ta nie różni się od techniki pisania omówienia wyroku.

W komentarzu do wyroku, po sformułowaniu problemu prawnego, na które sąd musiał odpowiedzieć, można ewentualnie wyróżnić problem ogólniejszy, pozwalający na rozważenie wyroku w szerszym kontekście. Nie powinno to być ono jednak zbyt szerokie, inaczej zbliżasz się w stronę pisania eseju, a nie komentarza.

Po przedstawieniu problemu prawnego na końcu wstępu przedstawiasz rozstrzygnięcie sądu. Jeśli zasadnicze motywy rozstrzygnięcia są długie, można je streścić; jeśli są krótkie, można je zacytować.

Na koniec należy w sposób wyraźny przedstawić plan, który posłuży do wyjaśnienia rozstrzygnięcia. Używaj takich sformułowań, które pozwolą Ci

zachować ciągłość wypowiedzi: "najpierw... [I], potem... [II]", a nie: "w pierwszej części...".

W pozostałym zakresie pisanie **rozwińnięcia** pracy powinno spełniać wymagania przedstawione w poradach ogólnych. Ponieważ komentarz do wyroku jest ćwiczeniem polegającym na komentowaniu, to musisz oprzeć się na tekście. Regularnie cytuj słowa rozstrzygnięcia i upewnij się, że każdy podrozdział można powiązać z fragmentem rozstrzygnięcia (a nie całego orzeczenia).

Podobnie jak w przypadku innych prac pisemnych, **zakończenie** nie jest konieczne.

Mały przewodnik po metodologii ćwiczeń prawa francuskiego dla studentów zagranicznych

KAZUS "CAS PRATIQUE"

Kazus, zwany również „poradą prawną”, to ćwiczenie charakterystyczne dla nauki prawa, w którym student jest proszony o zaproponowanie rozwiązania konfliktu prawnego, tak jak musiałyby to zrobić prawnik w rzeczywistości. Kazus jest narzędziem oceny zarówno wiedzy merytorycznej studenta, jak i jego umiejętności określania problemu i rozwiązania go przy pomocy metody sylogizmu.

Kluczem do sukcesu w rozwiązywaniu kazusu jest umiejętność uporządkowania podanego stanu faktycznego, precyzyjnego określenia problemu do rozwiązania oraz posłużenia się właściwą normą prawną. Rozwiązanie musi być obszerne, ale jednocześnie nie ma sensu przedstawiać całej wiedzy akademickiej na dany temat (historyczna ewolucja normy prawnej jest nieprzydatna przy udzielaniu odpowiedzi na kazus dotyczący prawa pozytywnego). Żeby uniknąć powyższego błędu należy postawić się w sytuacji prawnika i odpowiedzieć na zadane przez klienta pytania. Trzeba więc zapamiętać, że jest się studentem, który często ulega pokusie pokazania profesorowi, że ma wiedzę. Przybranie szaty prawnika bywa jednak niebezpieczne, ponieważ często prowadzi do tego, że studenci odpowiadają na pytania, które nie zostały zadane, a nawet bronią stanowiska przeciwnika, gdy w poleceniu zazwyczaj będzie określone, kto jest klientem, a więc czyjego interesu należy bronić.

Pamiętaj, że pisząc kazus musisz wykazać się umiejętnością logicznego rozumowania. Czasami kilka rozwiązań może być poprawnych, a jeśli Twój sylogizm jest prawidłowy pod względem prawnym, to Twoje rozwiązanie zostanie ocenione pozytywnie, nawet jeśli niekoniecznie jest to ta odpowiedź, którą egzaminator miał na myśli, pisząc kazus.

Rozwiązywanie kazusu odbywa się w kilku etapach, które odpowiadają etapom sylogizmu, a więc też etapom, które będą musiały być respektowane przy pisaniu tej pracy pisemnej.

Faza przygotowawcza:

Etap 1: Uważna lektura treści kazusu

Treść kazusu składa się z mniej lub bardziej szczegółowego, wymyślnego opisu faktów. Zaczynaj od czytania treści w sposób uważny i zaangażowany, od początku z długopisem w ręku. Ważne jest, aby wyłapać wszelkie pojęcia lub wskazówki, które przywodzą Ci na myśl coś, co omawiałeś na zajęciach, a następnie zanotować uwagi w brudnopisie. Nie wszystkie te elementy będą ostatecznie przydatne, ale warto wykonać tę pracę, ponieważ Twoja pierwsza intuicja często jest słuszna. Nie czyniąc tego, ryzykujesz, że później zapomnisz o pewnych istotnych tropach, które przysły Ci na myśl, gdy czytałeś wskazówki zawarte w treści kazusu.

Treść kazusu może się zakończyć na dwa sposoby. Pierwsza i najprostsza sytuacja to taka, w której wyraźnie sformułowane jest jedno lub więcej pytań (np. Czy pan X może uzyskać odszkodowanie za poniesioną szkodę? W jaki sposób można ustalić ojcostwo A w stosunku do B?). W tym przypadku zadanie studenta polega na udzieleniu odpowiedzi, ewentualnie na przeformułowaniu treści kazusu w pytania prawne, poprzez użycie pojęć prawniczych, bez odwoływania się do postaci przedstawionych w treści kazusu. W drugim przypadku pytania nie są jasno zadane, można spotkać się z ogólnym pytaniem typu: „Co sądzisz o tej sytuacji?” lub „*Quid juris?*”. Wtedy zadaniem studenta jest poruszenie różnych problemów prawnych występujących w opisanym kazusie i zaproponowanie ich rozwiązania.

Etap 2: Zidentyfikowanie problemów

W celu zidentyfikowania problemów, należy najpierw uporządkować fakty opisane w treści kazusu, aby wybrać tylko te istotne z punktu widzenia prawa. Niektórzy twórcy kazusów będą celowo wstawiać elementy merytoryczne, które służą rozproszeniu uwagi, ale nie mają wpływu na rozwiązanie problemu

prawnego. Tak dzieje się też w rzeczywistości, gdy do prawnika przychodzi klient bez wiedzy prawniczej. Dlatego też należy pozostawić tylko te fakty, które są istotne dla rozstrzygnięcia sprawy.

Musisz ograniczyć się ściśle do faktów podanych w treści kazusu. Unikaj tracenia czasu i energii na nadinterpretowanie podanych faktów. Jeśli treść nie odnosi się do jakiegoś elementu, to dlatego, że sprawdzający tak zadecydował, więc nie ma sensu dopowiadać okoliczności, nawet jeśli wydaje się, że mogą one nadawać kazusowi więcej sensu. Kiedy zaczynasz zastanawiać się, co stałoby się, „gdyby ta osoba zrobiła to, to...”, oddalasz się od tematu.

W przypadku kazusu zakończonego pytaniem otwartym, to właśnie dokładne zbadanie stanu faktycznego pozwoli Ci zidentyfikować pojawiające się problemy prawne.

Etap 3: Znalezienie odpowiedniej normy prawnej

To jest główny etap fazy przygotowawczej. Wymaga zarówno dobrej znajomości materii zajęciowej, ale także przepisów z danej dziedziny prawnej, jak i umiejętności korzystania z orzecznictwa. Przepisy nie mogą być traktowane jako rodzaj skróconego wykładu, mogą być przydatne tylko wtedy, gdy są stosowane jako uzupełnienie zdobytej wiedzy i są wykorzystywane podczas powtarzania materiału z zajęć.

Norma prawna mająca zastosowanie do danego stanu faktycznego musi być przede wszystkim możliwa do znalezienia w obowiązującym prawie. Czasami jednak pochodzi ona z orzecznictwa. W takich sytuacjach, powołując się na wyrok o skutku zasadotwórczym, oprócz przytoczonej normy prawnej należy wskazać przepis mający zastosowanie w danym przypadku.

Częstym błędem, którego należy bezwzględnie unikać, jest wykorzystywanie w dniu egzaminu wyroków znalezionych w kodeksie, których stan faktyczny

wydaje się zbliżony do treści kazusu. Jest kilka powodów, dlaczego takie podejście nigdy nie jest właściwe.

Po pierwsze, tylko wyroki zasadotwórcze mogą być powoływane jako źródło normy prawnej, ponieważ tylko one mogą być uznane za ustanawiające zasady oraz normy prawne. Zostały one oczywiście przeanalizowane podczas zajęć, a przed egzaminem podkreślone przez Ciebie w kodeksie.

Wszystkie inne wyroki są bezużyteczne i muszą być wykluczone z toku Twojego rozumowania. Po pierwsze, jeśli wyrok nie był omawiany na zajęciach, egzaminator nie będzie oczekiwał, że będziesz go znał i go wykorzystasz. Po drugie, wyroki te zapewne nie są wyrokami o skutku zasadotwórczym, a więc nie mają żadnego znaczenia dla rozwiązania kazusu (do tego jeszcze wrócimy). Wreszcie, ponieważ nie przeczytałeś ich, a fragment wybrany przez redaktora Twojego kodeksu może być mylący: możesz mieć wrażenie, że odpowiada on stanowi faktycznemu kazusu, ale w rzeczywistości zdarza się to rzadko, a egzaminator na pewno to sprawdzi.

Przede wszystkim jednak szukanie wyroku odpowiadającego stanowi faktycznemu, a nie regule prawnej, to poważny błąd w rozumowaniu francuskiego prawnika! W krajach prawa kontynentalnego wychodzi się od normy prawnej, aby zastosować ją do stanu faktycznego, ale nigdy od już wydanego rozstrzygnięcia, aby je przetransponować. Prawo francuskie nie zna zasady precedensu; taki sposób rozwiązania kazusu byłby więc zupełnie niepoprawny.

Etap 4: Konfrontacja normy prawnej z rzeczywistością

W tym miejscu konieczna jest refleksja. Należy odpowiedzieć na pytanie: „*jak zastosować zidentyfikowaną regułę prawną do danego problemu?*”. Staranne rozważenie zasad i warunków stosowania normy prawnej powinno umożliwić rozwiązanie problemu i pozwolić sformułować spójną odpowiedź prawną. Sprawdź, aby móc rozstrzygnąć sprawę, czy każda przesłanka, każdy element, znajduje bądź nie odzwierciedlenie w elemencie stanu faktycznego.

Faza redakcyjna:

Etap 5: Pisanie z wykorzystaniem techniki syllogizmu

Rozwiązanie przypadku nie podlega tym samym wymogom formalnym, które obowiązywały przy redagowaniu pozostałych pracach pisemnych. Nie jest więc konieczne pisanie wstępu oraz przygotowywanie planu pracy podzielonego na dwie części. Egzaminator doceni jednak Twój wysiłek włożony w staranny układ tekstu. Twoja praca musi być zbudowana w logiczny sposób wokół poruszanych problemów. Jeśli omawiasz ich kilka, zaleca się wyodrębnienie osobnych części dla każdego z nich. Dlatego też nie ma żadnych przeciwwskazań do przygotowania tylu części, ile jest zagadnień, nawet jeśli przypadek zawiera dużą ich liczbę. Klasyczna równowaga, którą charakteryzuje się dwuczęściowy plan w tym wypadku nie ma zastosowania.

Pisanie rozwiązania przypadku musi jednak spełniać surowe wymogi formalne, które są szczególnie dla tej formy i dotyczą przestrzegania etapów syllogizmu. W przypadku zidentyfikowania kilku problemów prawnych konieczne będzie sporządzenie co najmniej po jednym syllogizmie na każdy problem.

Rozwiązanie każdego problemu prawnego należy rozpocząć od **podsumowania odpowiadającego mu stanu faktycznego**. Nie ma mowy o kopiowaniu treści przypadku.

Pierwszym wymogiem jest dokonanie syntezy faktów tak, aby zachować tylko te z nich, które są istotne. Oznacza to przede wszystkim, że powinieneś odnosić się tylko do faktów, które rzeczywiście występują w treści przypadku, bez dodawania hipotez. Gdy tylko użyjesz słowa "gdyby" (np. "gdyby sprzedawca zrobił to..."), zbaczasz z zadanego tematu. Oznacza to, że należy wykorzystywać tylko elementy istotne z prawnego punktu widzenia (odrzuć wymyślne dygresje twórcy przypadku). Wreszcie, oznacza to, że należy przedstawić wszystkie okoliczności, które będą przydatne do rozwiązania danego problemu. Tak więc,

jeśli istnieje kilka kwestii prawnych, będziesz musiał napisać kilka podsumowań: to do Ciebie należy zebranie elementów związanych z każdą kwestią.

Drugi wymóg: masz przełożyć fakty język i ideę prawa. Jest to praca polegająca na określaniu kwalifikacji prawnej zdarzeń. Treść kazusu jest napisany językiem laika, tak jakby to nie-prawnik opowiadał prawnikowi fakty dotyczące jego problemów prawnych. W tej sytuacji student więc musi przełożyć ten tekst z języka potocznego na język prawniczy. Dlatego też wymaga się porzucenia nazw stron w treści rozwiązania na rzecz odpowiedniej kwalifikacji prawnej (pani X staje się pracownikiem; Franciszek zostaje określony jako nabywca; sąsiad zostaje opisany jako osoba trzecia itd.) Dzięki temu można już od pierwszych zdań pokazać, że zrozumiało się konsekwencje prawne stanu faktycznego. Z tej perspektywy nie należy również przedwcześnie przedstawiać rozstrzygnięcia sprawy. Oczywiście podczas przywoływania stanu faktycznego sprawy następuje kwalifikacja prawna, lecz będzie to pogłębiane później, podczas etapu rozwiązywania przedstawionych problemów prawnych. To do Ciebie należy ustalenie, które elementy rozwiązania kazusu w sposób oczywisty wynikają z treści, a które będą efektem rozwiązania problemu prawnego. Jeśli chodzi o rozwiązanie problemu prawnego, trzeba będzie użyć sylogizmu, aby dokonać kwalifikacji.

Po streszczeniu następuje bezpośrednio postawienie **pytania prawnego**, czyli sformułowanie problemu do rozwiązania. Powinien on być wyrażony jako pytanie, z użyciem pojęć czysto prawnych, w sposób obiektywny (tj. bez odwoływania się do stron postępowania). Upewnij się, że pytanie prawne, które zadajesz, odpowiada pytaniu klienta, który przyszedł do Ciebie po poradę. Stosuj tę zasadę, aby uniknąć napisania rozwiązania, które... postawiłoby Cię w roli obrońcy strony przeciwnej... Żaden prawnik nie może sobie pozwolić na takie niedopatrzenie, a nawet jeśli Twoje rozumowanie co do zasady jest prawidłowe, to nie jest tym, czego się od Ciebie oczekuje.

Gdy pytanie prawne zostało już postawione, czas przejść do faktycznej **odpowiedzi** na nie. W tym miejscu należy zastosować metodę **sylogizmu**.

Schemat sylogizmu składa się z przesłanki większej, przesłanki mniejszej i wniosku.

Przesłankę większą sylogizmu stanowi treść ogólnej normy prawnej możliwej do zastosowania w przypadku danego problemu prawnego i pozwalającej go rozwiązać.

Jak wyjaśniono powyżej, normą ogólną będzie w większości przypadków tekst normatywny. Należy zatem zacytować akt bądź akty prawne zawierający(e) te normy. Bądź precyzyjny, nie cytuj tylko numeru artykułu. Należy przywołać tekst w cudzysłowie, jeśli jest krótki lub tylko jego istotne elementy, jeśli jest długi. Wyjaśnij treść przywołanego przepisu: zasadę i wyjątek, warunki stosowania itd. Pamiętaj, aby wyjaśnić tylko te elementy, które są istotne, tj. przydatne do rozwiązania sprawy, aby nie zamienić rozwiązania w esej. Nie oczekuje się od Ciebie wyjaśniania elementów, które nie pomagają w rozwiązaniu przypadku; nawet jeśli Twoje wywody będą prawidłowe, stracisz tylko czas. Na przykład, jeśli stan faktyczny pozwala na odniesienie się do wady oświadczenia woli polegającej na złożeniu oświadczenia woli pod wpływem podstępstwa, nie opisuj skutków złożenia oświadczenia woli pod wpływem groźby, pod pretekstem, że jest to również wada oświadczenia woli. Z kolei w przypadku wątpliwości między dwiema kwalifikacjami prawnymi, należy wyjaśnić zasady obowiązywania obydwu, aby uzasadnić, dlaczego wykluczamy jeden na rzecz drugiego.

W sytuacji, gdy w danej kwestii istnieją zarówno szczególne, jak i ogólne normy prawne, należy zacząć od sylogizmu sprawdzającego zastosowanie zasad szczególnych. Logikę tę narzuca reguła kolizyjna, zgodnie z którą prawo o większym stopniu szczegółowości należy stosować przed prawem ogólniejszym (*specialia generalibus derogant*). Jeśli spełnione są przesłanki zastosowania prawa szczególnego, to przepis ogólny jest z konieczności uchylany, nie ma więc potrzeby sprawdzania jego zastosowania w danej sprawie. Dopiero wykazanie, że prawo szczególne nie ma zastosowania w sprawie, może uzasadniać zastosowanie przepisu ogólnego.

Niekiedy norma ma swoje źródło w orzeczeniu sądu bądź zostaje przez nie uzupełniona. W treści przesłanki większej sylogizmu musisz zatem odwołać się także do tych orzeczeń. Pamiętaj jednak, że tylko wyroki o skutku zasadotwórczym mogą być częścią przesłanki większej. Orzeczenia te dokonują interpretacji prawa lub ustanawiają zasadę w przypadku braku innych źródeł i jako takie stanowią integralną część normy prawnej.

Na tym etapie wypowiedź o obowiązujących normach musi pozostać całkowicie zobiektywizowana: nie wolno w żaden sposób odnosić się do sprawy, która ma być przedmiotem rozstrzygnięcia.

Przesłanka mniejsza sylogizmu polega na skrupulatnym zastosowaniu przedstawionej wcześniej normy prawa do stanu faktycznego. Każdy etap schematu opisanego w przesłance większej musi być przyporządkowany punkt po punkcie do stanu faktycznego. Każdy warunek, każdy wyjątek musi zostać sprawdzony. W tym celu konieczne jest odniesienie się do wszystkich elementów stanu faktycznego podanych treści kazusu, pozwalających określić sposób zastosowania normy prawnej do stanu faktycznego. Czy przypomina Ci to treść przesłanki większej? Nie powinno, jeśli w poprawny sposób odróżniłeś normy prawne od ich zastosowania wobec stanu faktycznego.

Jest to jedyny etap, podczas którego można sięgnąć po ewentualne przykłady z orzecznictwa. Wyrok, który nie ma skutku zasadotwórczego, nigdy nie może być przywołany w treści przesłanki większej. Sam w sobie nie jest więc przydatny do rozwiązania kazusu. Jeśli jednak znasz (po weryfikacji tekstu samego orzeczenia) wyrok, którego stan faktyczny dokładnie odpowiada temu opisanemu w treści kazusu, to możesz go przytoczyć pod koniec swojego wniosku, aby podeprzeć swoje rozumowanie. Jest to sposób na wykazanie, że Twoje zastosowanie prawa do stanu faktycznego jest prawdopodobnie poprawne, ponieważ sędziowie już wcześniej orzekali w ten sposób. Lecz znów, wobec braku zasady precedensu w prawie francuskim, prawnik nie jest zobowiązany do myślenia według tych samych zasad, co sędzia, a orzeczenie kazuistyczne nigdy

nie może być podstawą rozstrzygnięcia sprawy. Przytoczenie wyroku może więc Cię upewnić w rozumowaniu, ale nie podniesie oceny i tylko zmarnuje zbędne minuty. Wystrzegaj się więc tej pokusy, bo podczas egzaminów najbardziej liczy się czas.

Granica między przesłanką większą a mniejszą jest nieprzekraczalna: w większej nie wolno wspominać o stanie faktycznym sprawy, w mniejszej nie ma czasu na wyjaśnianie przepisu prawa.

W odróżnieniu od innych prac pisemnych, rozwiązując kazus, należy zawsze pamiętać o napisaniu **zakończenia**. W treści kazusu postawione jest pytanie, na które student koniecznie musi odpowiedzieć. Jeśli możliwych jest kilka rozwiązań, warto określić, które z nich wydaje się najistotniejsze, bo tego oczekuje się od prawnika i taki jest cel tego zadania.

Nie myśl jednak, że zakończenie zawierające wnioski końcowe, nawet jeśli jest fundamentalne, wystarcza, aby uznać kazus za rozwiązany! W tym ćwiczeniu liczy się nie tyle to, że podasz właściwe rozwiązanie, ale raczej, że rozumiesz we właściwy sposób. Należy mieć świadomość, że przedstawienie poprawnych wniosków, które nie są poparte odpowiednim uzasadnieniem prawnym, nie będzie wystarczające, aby egzaminator ocenił rozwiązanie jako wykonane poprawnie. Natomiast w przypadku podania prawidłowego uzasadnienia egzaminator będzie mógł stwierdzić, że zastosowane rozumowanie było prawidłowe. Dlatego, jeśli brakuje Ci czasu, lepiej rozpocząć pisać syllogizm, nawet jeśli oznacza to jego nieukończenie: podanie właściwej podstawy prawnej w przesłance większej będzie zawsze bardziej trafne niż zawarcie wprost właściwego rozwiązania, ale bez wyjaśnienia jego uzasadnienia.

Mały przewodnik po metodologii ćwiczeń prawa francuskiego dla studentów zagranicznych

DODATEK: DODATKOWE PORADY STUDENTÓW, KTÓRZY UKOŃCZYLI FRANCUSKI WYDZIAŁ PRAWA

Przede wszystkim, gratulacje! Jeśli czytasz ten poradnik, to oznacza, że zdecydowałeś się przyjechać studiować prawo we Francji.

Jak się przekonasz, studia prawnicze we Francji są skupione głównie na teorii. Ćwiczenia, które będziesz musiał wykonywać są teoretyczne i bardzo akademickie, ale niezbędne do zrozumienia i opanowania rozumowania prawniczego.

Istnieje pięć głównych rodzajów prac pisemnych: esej, komentarz do tekstu lub artykułu prawnego, opis wyroku, komentarz do wyroku oraz kazus. Są to ćwiczenia, z którymi zetkniesz się podczas studiów. Będziesz musiał je zrozumieć, przyswoić ich metodologię oraz ćwiczyć ich pisanie.

Żeby pomóc Ci lepiej zrozumieć, co będzie od Ciebie wymagane podczas studiów we Francji, my, francuscy studenci przyzwyczajeni do tego rodzaju zdań, napisaliśmy krótką serię wskazówek, które pomogą Ci w nauce. Mamy nadzieję, że poniższe rady będą dla Ciebie przydatne i że wraz z resztą tego przewodnika pomogą Ci odnieść sukces na studiach.

-Nie wahaj się **sporządzać schematów oraz map myśli** najważniejszych pojęć, które poznajesz na zajęciach (lub w podręcznikach). Dzięki temu będziesz dysponował wizualnymi pomocami, co może ułatwić zrozumienie tematu.

-Na egzaminie postaraj się jak najlepiej **określić zagadnienia i problemy** poruszone w treści zadania.

-Poświęć czas na wnikliwą analizę polecenia. Zwiększy to prawdopodobieństwo, że napiszesz to, czego oczekuje od Ciebie egzaminator i uda Ci się uniknąć zbędnych dygresji.

-Korzystaj z tekstów doktrynalnych. W prawie francuskim dorobek doktrynalny odgrywa ważną rolę i jest ceniony również przez praktyków prawa. Praca pisana na podstawie podręczników i notatek zrobionych na zajęciach nie będzie wystarczająca. Przeszukiwanie prawniczych baz danych lub biblioteki w poszukiwaniu tekstów doktrynalnych pozwoli Ci spojrzeć na dany temat z innej perspektywy i poszerzyć wiedzę. Im szersze spojrzenie na daną koncepcję zaprezentujesz w pracy, tym większe jest prawdopodobieństwo uzyskania dobrej oceny!

-Analizując orzeczenie sądowe, pamiętaj o uwzględnieniu elementów **gospodarczych, społecznych, politycznych i kazuistycznych**, które wpływają na sędziów. Żadne orzeczenie nie jest wydawane bez uwzględnienia tych elementów w sposób wyraźny lub dorozumiany. Odniesienie się do nich w treści pracy pisemnej z pewnością zadziała na Twoją korzyść!

-Uporządkuj pomysły. We francuskiej metodologii kluczowy jest dwuczęściowy plan. Powinno to również znaleźć odzwierciedlenie w Twoim procesie myślowym i sposobie planowania. Jakość zawsze będzie bardziej doceniana niż ilość. Nie jest możliwe, aby przeanalizować wszystkie możliwe aspekty danego tematu w trakcie pisania kilkugodzinnego egzaminu. Zamiast tego spróbuj skupić się na konkretnym kierunku myślenia i wokół niego staraj się uporządkować swoją wiedzę.

-Przeczytaj uważnie treść zadania. W przypadku prac polegających na komentowaniu należy uważnie przeczytać tekst źródłowy, aby wybrać z niego najważniejsze fragmenty i wydobyć wszystkie elementy, które pozwolą zidentyfikować problematykę. Gdy przygotujesz esej, zapisz treść zadania pośrodku kartki brudnopisu i przeanalizuj każde słowo, ponieważ każde słowo będzie stanowiło ważne źródło interpretacji danego tematu.

-Namyśl się, zanim faktycznie rozpoczniesz pisanie. To pomoże Ci uporządkować swoje pomysły. Radzimy zapisać w brudnopisie wszystko, co

wiesz na dany temat. Następnie podziel kolejną kartkę na cztery części, aby odpowiadały czterem częściom pracy pisemnej - I. A) i B), II. A) i B) - i spróbuj poszeregować zapisane pomysły na cztery rubryki.

-Naucz się zarządzać czasem. Ćwicząc umiejętności pisania w domu lub w bibliotece, spróbuj postawić się w warunkach egzaminu, aby sprawdzić, czy uda Ci się zmieścić w limicie czasu. Nie powinieneś poświęcać więcej niż połowę czasu na tworzenie planu, ponieważ faza pisania jest długa.

-Prowadź własne poszukiwania i badania w celu uzupełnienia treści poruszanych na zajęciach. Pozwoli to na lepsze zrozumienie niektórych pojęć, poszerzenie wiedzy poprzez lekturę tekstów doktrynalnych i orzecznictwa, a także dostarczy pomysłów na wnioski i proponowane kierunki badań.

-Nie parafrazuj tekstu. W przypadku komentarza, który wydaje się być najtrudniejszym ćwiczeniem dla studentów zagranicznych, największą pułapką jest parafrazowanie. Nie jesteś proszony o powielenie tego, co powiedział sąd, ale o przeanalizowanie wyroku. Pisz własne zdania na temat zagadnień, które chcesz poruszyć. Dozwolone jest jednak cytowanie fragmentów tekstu w cudzysłowie, w celu poparcia swojej argumentacji.

Mały przewodnik po metodologii ćwiczeń prawa francuskiego dla studentów zagranicznych

WSKAZÓWKI BIBLIOGRAFICZNE

- Association Henri Capitant, G. Cornu (dir.), *Vocabulaire juridique*, PUF, coll. Quadrige 14ème éd., 2022
- Association Henri Capitant, G. Cornu (dir.), *Dictionary of the Civil Code*, LexisNexis, 2014
- *Droit de la France*, Bibliothèque de l'Association Henri Capitant, LGDJ, 2016
- *The Legal system of France*, Library of the Association Henri Capitant, 2020
- H. Fulchiron, L. Heck, *Introduction au droit français*, LexisNexis, 2ème éd., 2020
- N. Blanc, D. Mazeaud, *Méthodes générales de travail*, Lextenso, 4ème éd., 2020

SKRÓTY W GŁÓWNYCH CZASOPISMACH PRAWNICZYCH

- *D.* = Recueil Dalloz
- *JCP* = Semaine juridique (Juris-Classeur Périodique)
 - G* = édition générale
 - N* = édition notariale
 - E* = édition entreprise
 - S* = édition sociale
- *RTDCiv* = Revue trimestrielle de droit civil
- *RTDCom* = Revue trimestrielle de droit commercial
- *Gaz. Pal.* = Gazette du Palais
- *Def.* = Répertoire du notariat Defrénois
- *LPA* = Les petites affiches

Mały przewodnik po metodologii ćwiczeń prawa francuskiego dla studentów zagranicznych

Mały przewodnik po metodologii ćwiczeń prawa francuskiego dla studentów zagranicznych

Mały przewodnik po metodologii ćwiczeń prawa francuskiego dla studentów zagranicznych

Mały przewodnik po metodologii ćwiczeń prawa francuskiego dla studentów zagranicznych

L'étudiant étranger venant poursuivre ses études en France exprime souvent les difficultés sérieuses qu'il rencontre lors de la découverte de la méthodologie « à la française », et notamment de la structure souvent binaire de la réflexion du juriste français.

La forme et la méthodologie n'étant qu'un reflet du fond et de la façon de penser, c'est tout naturellement que l'Association Capitant a souhaité relever le défi de faciliter l'accès des étudiants étrangers à la méthodologie des exercices juridiques français, et par là, plus largement, à la culture juridique française.

C'est ainsi qu'est mis à leur disposition un « Petit guide de conseils méthodologiques des exercices de droit français à destination des étudiants étrangers », en plusieurs langues.

L'étudiant y trouvera des *conseils généraux*, suivis de fiches méthodologiques relatives à la *dissertation*, au *commentaire de texte ou d'article de loi*, à la *fiche de jurisprudence*, au *commentaire de décision de justice* et enfin au *cas pratique*.

ASSOCIATION HENRI CAPITANT

12, Place du Panthéon
75005 Paris
contact@henricapitant.org
www.henricapitant.org

@AssoCapitant
@associationhenricapitant

#AssoCapitant
#AHC
#Capitant

Association reconnue d'utilité publique en France, par décret du
Gouvernement en Conseil d'État en date du 12 juillet 1939.